

ВИКОРИСТАННЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВАМИ З ТРИВАЛИМ ЦИКЛОМ ВИРОБНИЦТВА

Анотація. Розглянуто особливості підприємств, які мають тривалий цикл виробництва, у розрізі підвищення ризикованості діяльності, та відповідно до цього запропоновано інструменти ризик-менеджменту, які спрямовані на покращення існуючого стану підприємства на основі особливих функцій управління ризиком.

Аннотация. Рассмотрены особенности предприятий, имеющих длительный цикл производства, в разрезе повышения рискованности деятельности, и в соответствии с этим предложены инструменты риск-менеджмента, которые направлены на улучшение существующего состояния предприятия на основе особых функций управления риском.

Annotation. The article describes the characteristics of enterprises with long-term production cycle in terms of increasing risk, and in accordance with this risk management tools aimed at improving the current state on the basis of specific functions of risk management are proposed.

Ключові слова: ризик-менеджмент, тривалий цикл виробництва, конкурентні переваги, методи.

Діяльність будь-якого сучасного українського підприємства має на меті, перш за все, задоволення певних потреб, таких, як отримання прибутку, соціальне забезпечення і т. д. Проте в умовах невизначеності зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства цього результату досягти доволі складно. Тому підприємцю часто доводиться брати на себе ризик, який може зумовлювати як вигреш, так і втрати. У момент виникнення ризику настає необхідність його контролювати, уникати чи використовувати у власних цілях, основною проблематикою український підприємств при цьому є низький рівень реакції на будь-які зміни взагалі. Тому використання ризик-менеджменту є не тільки виправданою, а й необхідною мірою для прогнозування діяльності, стратегічного й тактичного планування, адже без урахування мінливості зовнішнього середовища неможливо правильно визначити напрями руху підприємства.

Проблемою ризику та можливостями його використання, зменшення чи подолання займалися такі вчені: Вітлінський В. В., Ілляшенко С. М. [1], Балабанов І. Т., Івченко І. Ю., Машина Н. І., Рихтікова Н. А. [2], Чернова Г. В., Гранатуров В. М., Грачова М. В. [3] та ін. Особлива увага в публікаціях за цією тематикою відводиться питанням поняття стратегії ризик-менеджменту, його принципам, видам [4]. Але на сьогодні питання ризик-менеджменту для підприємств із тривалим циклом виробництва потребують подальшого розвитку, що обґрунтовує необхідність подальших наукових досліджень у цій галузі.

Метою статті є обґрунтування особливостей використання інструментарію ризик-менеджменту підприємствами, що мають тривалий цикл виробництва у розрізі особливостей, що їм притаманні.

Ризик-менеджмент – це система заходів щодо виявлення, оцінювання, профілактики та страхування ризиків (ймовірність (можливість) отримання (тільки) небажаного результату або (чи тільки) ймовірність настання сприятливого, позитивного результату: удача, шанс отримати додатковий прибуток) і включає тактику (практичні методи та прийоми фінансового менеджменту для досягнення поставленої мети в конкретних умовах) та

стратегію (сукупність обраних підприємством управлінських заходів, спрямованих на досягнення мети управління ризиком) управлінських дій [5].

Оскільки стратегічною метою управління ризиком є захист від несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища та оптимізація внутрішнього середовища підприємства, необхідно розглянути особливості, якими характеризуються підприємства зі значною тривалістю виробничого циклу.

Автором статті були виділені такі характерні відмінності підприємств із тривалим циклом виробництва:

1. Значна тривалість виробничого циклу зумовлює слабку реакцію на появу нових конкурентів та на зміну вподобань потенційних споживачів.

2. Надзвичайно низька гнучкість через неможливість негайної зміни технологічного процесу.

3. Значна частина фінансових ресурсів постійно перебуває в незавершеному виробництві, що накладає певні обмеження в розвитку інноваційної складової підприємства.

4. Більшість продукції виготовляється "на замовлення", й існує велика вірогідність зміни кінцевої ціни товару у зв'язку з непередбачуваними ціновими коливаннями.

М. Петраков зазначає, що навіть у межах відносно простої схеми "потреби індивіда та механізм їх задоволення" підприємство стикається з постійною непередбачуваністю соціально-економічних систем. Особа, яка недавно була задоволена навколишнім середовищем і продуктом, що реалізується підприємством, "раптом" починає висувати нові вимоги, висловлює невдоволення певними характеристиками і т. д. Якщо розглядати підприємства з тривалим циклом виробництва, то реагування на вподобання споживачів не можуть виконуватися швидко, що пов'язане з необхідністю завершення минулих замовлень та тривалим процесом зміни виробництва. Це дає шанс новим конкурентам, котрим легше створити підприємства під певне замовлення з урахуванням сьогоденних потреб, хоча вони також рано чи пізно стають заручниками такої ситуації [6].

Таким чином, найбільш важливим для підприємства є отримання інформації якнайшвидше, щоб мати час на реалізацію певних змін. Інформаційний ефект як релевантний вид результату складно подати в кількісному вигляді, проте інформація щодо виявлення, оцінювання ризиків та актуальних методів їх оптимізації стає структурованою, своєчасною, доступною та більш зрозумілою для користувачів. Розширюється обсяг інформаційних масивів, зростає рівень інформаційного забезпечення працівників, підвищується обґрунтованість рішень, які ухвалюють в умовах невизначеності. Перелічені фактори сприяють підвищенню якості управлінських рішень, які ухвалюються за певних умов, та загалом якості управління ризиками господарської діяльності підприємств. Таким чином, підвищення рівня інформаційного забезпечення системи управління ризиками приводить до зниження ймовірності виникнення ризикових ситуацій та зменшення ступеня їх впливу, і, як наслідок, зниження збитків [7].

Також для подолання цієї проблеми використовується ефект достовірності та своєчасності, що полягає у зменшенні кількості помилок під час підготовки та ухвалення управлінських рішень за наявної системи ризик-менеджменту. Адаже допущення помилок на будь-якому рівні може негативно відобразитися на показниках діяльності суб'єкта господарювання та призвести до затягнутості в часі цілого процесу. Якщо ж автоматизувати систему інформаційного забезпечення, то зменшиться вплив суб'єктивних факторів на ухвалення управлінських рішень. Необхідно зауважити, що не варто повністю виключати вплив людини на процес управління ризиками, оскільки важливим є використання ситуаційного та системного підходів, що є важливою вимогою умов ринкового середовища [8].

Нестача інформації в процесі прийняття управлінських рішень, що є наслідком низького рівня достовірності та точності, часто призводить до зниження якості управління ризиками. Підвищення рівня достовірності та своєчасності інформації забезпечить ухвалення ефективних рішень та оптимального використання часу. Тому ефект достовірності та своєчасності також відобразиться на зменшенні втрат від непередбачуваних ризикових ситуацій.

Отже, було визначено, що для підприємств із тривалим циклом виробництва більшого значення набувають ризики, пов'язані із часом (хоча вони не вичерпуються лише ними). Тому пріоритетними функціями ризик-менеджменту стають систематизація достовірної та своєчасної інформації, її аналіз та інформатизація.

Практичне значення полягає в необхідності на підприємствах з тривалим циклом виробництва змінювати акценти на функції ризик-менеджменту, запропоновані в статті.

У подальших дослідженнях планується аналіз кореляції інформаційного забезпечення та ризикованості діяльності підприємств.

Література: 1. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент : підручник / С. М. Ілляшенко. – Суми : ВТД – Університетська книга, 2010. – 334 с. 2. Рыхтикова Н. А. Анализ и управление рисками организации : учебн. пособ. / Н. А. Рыхтикова. – 2-е изд. – М. : Высшее образование "ГРИФ", 2007. – 432 с. 3. Грачева М. В. Риск-анализ инвестиционного проекта / М. В. Грачева. – М. : ЮНИТИ, 2003. – 351 с. 4. Івченко І. Ю. Економічні ризики : навч. посібн. / І. Ю. Івченко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – 304 с. 5. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2008. – 483 с. 6. Економічний ризик: ігрові моделі : навч. посібн. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко, А. В. Сігал та ін. – К. : КНЕУ, 2002. – С. 198–202. 7. Ріщук Л. І. Методичний підхід до оцінювання ефективності системи управління ризиками на підприємствах / Л. І. Ріщук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.14. – С. 336–339. 8. Ларка А. В. Організація аудиту системи ризик-менеджменту на підприємствах. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва / А. В. Ларка. – Х. : НТУ "ХПІ", 2012. – 198 с.